

Cirkulärnr: 1991:182
Diariernr: 1991:2757
Handläggare: Bernt Öberg
Avdsek: AK ÄldreIfö
Datum: 1991-12-13
Mottagare: Socialnämnden
Sociala distriktsnämnden
Kommundelsnämnden
Rubrik: Avgifter för hemhjälp till pensionärer
Ersätter: 1991:4
Bilagor: 1 Avgiftstaxa för hemhjälp till pensionärer
2 Avgiftstaxa för hemhjälp till pensionärer
(med avgift för alla)
3 Tillämpningsanvisningar

Avgifter för hemhjälp till pensionärer

I detta cirkulär föreslår vi att kommunerna för år 1992 använder sig av samma avgiftstaxor för hemhjälp till pensionärer som vi ger exempel på för år 1991 i cirkulär 1991:4. Vi avser - i detta sammanhang - de kommuner som beslutat att anta förbundets rekommendation om avgiftstaxor för hemhjälp enligt cirkulär 81.158 som fram till år 1990 justerats årligen. Motiven för att tillämpa 1991 års taxor även för år 1992 redovisas nedan.

I Kommunförbundets cirkulär 81.158 om avgifter för hemhjälp till pensionärer, föreslår förbundet en övergång till s k nivåtaxa med tre omsorgsnivåer. Inkomstbegreppet är statligt taxerad inkomst. Taxan från år 1981 har tidigare justerats årligen med hänsyn till bl a förändrade folkpensionsbelopp och skattebestämmelser.

Vid den årliga revideringen av taxan har hänsyn tidigare tagits till förändringar i folkpensionsbelopp, skattebestämmelser och basbelopp avseende det aktuella inkomståret. Hänsyn har också kunnat tas till effekterna av gällande KBT-regler och med antaganden om KBT- maximibelopp motsvarande övre gränsen för statsbidragsberättigat KBT för ensamstående och för makar.

Det föreligger fortfarande betydande svårigheter att kunna beräkna de samlade margineffekterna för pensionärerna avseende inkomståren 1991 och 1992. Orsakerna härtill är de omfattande förändringarna av skattereglerna, kommunernas ändringar av grunderna för kommunalt bostadstillägg till folkpension (KBT), ändrade författningar om KBT samt väsentligt ökade boendekostnader för bl a pensionärerna.

Vid regeringssammanträde den 5 september 1991 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av avgiftssystemet inom vissa delar av socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården. I kommittédirektiven framhålls att det främsta syftet med översynen bör vara att redovisa en modell för ett enhetligt avgiftssystem inom området.

Översynen av avgiftssystemet är bl a föranledd av riksdagens beslut i december 1990 om att ge kommunerna ett samlat ansvar för service och vård till äldre och till personer med handikapp, och en skyldighet att inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre och för personer med handikapp.

Enligt direktiven bör utredningsarbetet ifråga om avgiftssystemet bedrivas skyndsamt och ha slutförts senast den 1 mars 1992.

Med hänsyn till pågående översyn av avgiftssystemet inom vissa delar av socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården finns det inte anledning att för närvarande göra större förändringar i gällande taxestystem inom denna sektor, bl a ifråga om kommunernas hemtjänstavgifter. I stället bör man kunna avvakta resultatet av pågående översynsarbete kring avgiftssystemet under år 1992, samt beslut av riksdag och regering efter det att

utredaren har slutfört sitt uppdrag. På grund av dessa omständigheter kommer förbundskansliet inte att göra någon revidering av hemhjälpstaxan för år 1992.

Vi föreslår att de kommuner som använder sig av förbundskansliets exempel på taxor för hemhjälp, för år 1992 tillämpar samma taxa som för år 1991.

För att kommunen skall kunna erhålla ökade avgiftsintäkter genom hemhjälpstaxan under år 1992 jämfört med år 1991, föreslås som inkomstbegrepp under år 1992 inkomster enligt 1991 års taxering (1990 års inkomst). I föregående års taxa är inkomstbegreppet inkomster enligt 1990 års taxering (1989 års inkomst).

Basbeloppet var 27 900 kr år 1989, men höjdes till 29 700 kr år 1990. Höjningen av basbeloppet uppgår således till cirka 6,5 procent mellan åren 1989 och 1990.

Folkpensionen och andra pensionsinkomster som t ex ATP ökade i motsvarande mån mellan de båda åren. Som exempel kan nämnas att den normalt utgående folkpensionen för ogift som utgjorde 40 176 kr/år 1989 ökade till 43 362 kr/år 1990. Motsvarande belopp för gift pensionär som utgjorde 35 294 kr/år 1989 ökade till 38 165 kr/år 1990.

Vid de ekonomiska beräkningar som låg till grund för den taxerevidering som resulterade i vårt förslag till taxa för avgiftsuttag för lämnad hemhjälp under år 1990 utgick vi ifrån ett basbelopp på 29 700 kr för år 1990. Basbeloppet för år 1992 är 33 700 kr.

Den för år 1990 reviderade hemhjälpstaxan kan enligt vårt förslag användas för avgiftsuttag även under år 1992, men med den ändringen att taxan grundar sig på 1991 års taxering.

I bilaga 1 ges exempel på taxa för avgiftsuttag under 1992 som grundas på 1991 års taxering. Om kommunen vill tillämpa den principen att pensionären alltid skall förbehållas ålderspension inklusive pensionstillskott ogravrad för egen del sedan avgift för hemhjälp erlagts, är det nödvändigt att ta in en kompletterande spärregel i taxan så att detta krav tillgodoses.

I bilaga 2 ges exempel på taxa avsedd för kommuner som valt att kombinera taxan med en avgift även för pensionärer som inte har inkomster utöver folkpension, pensionstillskott och KBT.

Tillämpningsanvisningarna i cirkulär 81.158 gäller fortfarande och bifogas som bilaga 3.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Allmän kommunalpolitik
Äldre-, individ- och familjeomsorg

Karl-Axel Johansson

Bernt Öberg

BILAGA 1

Avgiftstaxa för hemhjälp till pensionärer

Inkomst enl 1991 års taxering Avgifter kr/månad omsorgsnivå Inkomst- (statl) = 1990
års inkomst Låg
klass Ensamstående Makar _____ nivå Medelnivå Hög nivå

1	50 001- 53 000	80 001- 82 000	110 120	130
2	53 001- 58 000	82 001- 87 000	120 130	140
3	58 001- 64 000	87 001- 95 000	130 145	155

4	64 001- 68 000	95 001-103 000	145	165	180
5	68 001- 73 000	103 001-113 000	165	190	210
6	73 001- 77 000	113 001-120 000	185	215	240
7	77 001- 82 000	120 001-124 000	215	245	270
8	82 001- 89 000	124 001-127 000	245	275	315
9	89 001- 92 000	127 001-129 000	275	315	370
10	92 001- 96 000	129 001-131 000	315	360	430
11	96 001-102 000	131 001-133 000	315	405	500
12	102 001-107 000	133 001-135 000	315	455	575
13	107 001-112 000	135 001-138 000	315	505	665
14	112 001-	138 001-	315	555	755

Vid en taxerad inkomst år 1991 som för ensamstående uppgår till högst 50 000 kr och för makar högst 80 000 kr är avgiften per månad 0 kr.

Avgiften får inte överstiga kommunens självkostnader för hemhjälpinsatserna. I praktiken innebär detta att den enskilde pensionären inte skall behöva betala mera i avgift för omsorgsinsatserna än vad de medför av kostnader för kommunen. Genom att avgiften i kolumnen för låg omsorgsnivå har maximerats till 315 kr torde denna situation kunna uppstå endast undantagsvis. Se socialtjänstlagen 35 § om högsta avgift för hemhjälpinsatser (SFS 1980:620). Se även Kommunförbundets cirkulär 81.158 tillämpningsanvisningar till taxa för avgifter för hemhjälp till pensionärer.

BILAGA 2

Avgiftstaxa för hemhjälp till pensionärer

Inkomst enl 1991 års taxering   Avgifter kr/månad omsorgsnivå   Inkomst- (statl) = 1990
års inkomst   Låg

klass	Ensamstående	Makar	nivå	Medelnivå	Hög nivå
1	0- 53 000	0- 82 000	110	120	130
2	53 000- 58 000	82 001- 87 000	120	130	140
3	58 001- 64 000	87 001- 95 000	130	145	155
4	64 001- 68 000	95 001-103 000	145	165	180
5	68 001- 73 000	103 001-113 000	165	190	210
6	73 001- 77 000	113 001-120 000	185	215	240
7	77 001- 82 000	120 001-124 000	215	245	270
8	82 001- 89 000	124 001-127 000	245	275	315
9	89 001- 92 000	127 001-129 000	275	315	370
10	92 001- 96 000	129 001-131 000	315	360	430
11	96 001-102 000	131 001-133 000	315	405	500
12	102 001-107 000	133 001-135 000	315	455	575
13	107 001-112 000	135 001-138 000	315	505	665
14	112 001-	138 001-	315	555	755

Avgiften får inte överstiga kommunens självkostnader för hemhjälpinsatserna. I praktiken innebär detta att den enskilde pensionären inte skall behöva betala mera i avgift för omsorgsinsatserna än vad de medför av kostnader för kommunen. Genom att avgiften i kolumnen för låg omsorgsnivå har maximerats till 315 kr torde denna situation kunna uppstå endast undantagsvis. Se socialtjänstlagen 35 § om högsta avgift för hemhjälpinsatser (SFS 1980:620). Se även Kommunförbundets cirkulär 81.158 tillämpningsanvisningar till taxa för avgifter för hemhjälp till pensionärer.

BILAGA 3

Tillämpningsanvisningar till taxa för avgifter för hemhjälp till pensionärer

Dessa tillämpningsanvisningar jämte taxerekommendation för avgifter för hemhjälp till pensionärer är avsedd att ersätta Svenska Kommunförbundets rekommendation den 18 oktober 1974 (cirkulär 74.146) angående avgifter för hemhjälp.

1 Avgiftspliktiga personer

1.1 Avgiftstaxans avgiftsuttag för makar (pensionärer) gäller även för pensionär som stadigvarande sammanbor med annan. Som sammanboende räknas personer som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden till exempel pensionär som sammanbor med annan, med vilken han/hon varit gift eller har eller har haft barn.

I tveksamma fall bör det för pensionären fördelaktigaste alternativet väljas.

1.2 I övriga fall - till exempel sammanboende syskon - tillämpas alltid kolumnen för ensamstående. Om två eller fler personer i ett sådant hushåll får hemhjälp debiteras varje person avgift motsvarande vars och ens inkomst och omsorgsnivå. Om hemhjälp lämnas uteslutande till ett av flera syskon som sammanbor tillämpas kolumnen för ensamstående och därvid räknas endast den hjälpta personens inkomst.

2 Avgiftsgrundande inkomst

2.1 Avgiftens storlek grundas på pensionärens (makarnas) inkomst och hemhjälpbehov. Avgiftsgrundande inkomst utgör 1/12 av årsinkomsten och avgift debiteras månadsvis och utgör 1/12 av årsavgiften. Om avgiften är låg kan debitering ske kvartalsvis.

2.1.1 Inkomstuppegifter hämtas från lokala skattemyndigheten och svarar mot begreppet "Att taxera till statlig inkomstskatt" enligt allmän självdeklaration. För gifta räknas sammanlagd taxerad inkomst. Sammanboende behandlas i avgiftshänseende på samma sätt som makar. Begreppet sammanboende i detta sammanhang är detsamma som sägs under punkt 1.1.

2.1.2 Om varaktig förändring av hushållstyp inträffar exempelvis om ena maken avlider eller flyttar företas en omklassning om förändringen påverkar avgiften.

2.1.3 Taxan är indelad i 14 inkomstklasser. Pensionärens (makarnas) inplacering i inkomstklass sker utifrån föregående års taxering, dvs utifrån den inkomst vederbörande hade nästföregående år. Som exempel kan nämnas att avgiften under år 1982 grundas på inkomst enligt 1981 års taxering som avser inkomst under år 1980.

2.1.4 Omprövning av beslutad inplacering i inkomstklass skall göras snarast möjligt om pensionären fått väsentligt ändrad inkomst i förhållande till tidigare redovisad statligt taxerad inkomst.

2.1.5 Omprövning av avgift bör göras årligen samt när särskilda förhållanden påkallar detta.

2.1.6 Inkomstökningar som är en följd av basbeloppsändringar eller höjning av pensionstillskott utgör inte motiv för särskild omprövning.

2.1.7 När taxeringsuppgift saknas eller där svårigheter föreligger att inhämta sådana uppgifter görs en särskild inkomstberäkning för att kunna fastställa inkomstklass. Normalt skall dock gälla att inkomstbegreppet taxerad inkomst används. Det är således endast om uppgift saknas om taxerad inkomst eller om den är svåråtkomlig eller om årsinkomsten väsentligt förändrats som annan inkomstuppegift bör ligga till grund för inplacering i inkomst- och avgiftsklass.

3 Omsorgsnivå

3.1 Med hänsyn till hemhjälpinsatsens omfattning görs en uppdelning på tre omsorgsnivåer, en nivå med låg omsorgsinsats, en nivå med medelinsats och en nivå med hög omsorgsinsats.

Låg omsorgsinsats motsvarar upp till ca 9 timmar per månad. Medelinsats motsvarar mellan 10-25 timmar per månad och hög omsorgsinsats motsvarar 26 timmar per månad och mer. Även om gränserna här definierats i timmar är det innehållet i omsorgen (arbetsmomenten) som skall fastställas vid behovsbedömningen och definieras i beslut om hemhjälp i enskilda ärenden och som ligger till grund för avgiftsbestämningen. Den enskilde pensionären beviljas inte ett visst antal hjälptimmar utan erhåller hemhjälp inom ramen för en av de tre omsorgsnivåerna. Tidsåtgången kan variera beroende på aktuella behov, hemtjänstpersonalens utrustning, lagarbete eller av andra skäl. Med hänsyn till besvärsmöjligheten enligt socialtjänstlagen är det dock viktigt att i beslut eller riktlinjer klart definiera vilka omsorgsinsatser som beviljas.

3.2 Inplacering i avgiftsgrupp efter omsorgsinsats omprövas när beslut tas om ändring i omfattningen av insatser. En ändring av beslut om omsorgsinsats (låg, medel eller hög omsorgsinsats) kan komma att medföra ändrad avgift för den enskilde pensionären. Det bör observeras att en ändrad inplacering i avgiftsgrupp endast bör ske vid varaktig förändring av omsorgsinsatsen. En ändrad avgift förutsätts således inte komma i fråga vid endast temporära förändringar i omsorgsinsatserna.

3.3 Avgiftsbefrielse kan medges om pensionären en vecka i förväg meddelar att han avsäger sig hemhjälp under en eller flera perioder om 30 kalenderdagar i följd. Kravet på en veckas uppsägning gäller dock inte vid sjukdom.

3.4 Pensionär som är ny hjälpmottagare och erhåller hemhjälp under senare delen av första månaden - dvs från och med den 16:e i månaden - erlägger inte avgift för den månaden. Denna regel gäller endast för nytillkomna pensionärer och inte för dem som återkommer för hemhjälp efter en tids uppehåll.

Om hjälpen lämnas till ny hjälpmottagare från och med den 15:e i månaden eller tidigare debiteras hel månadsavgift.

4 Uttag av faktiska kostnader för lämnad hemhjälp

4.1 Kommunens faktiska kostnader för lämnad hemhjälp uttages när hemhjälpens på grund av skadeståndsrättsliga regler eller på grund av försäkring skall bekostas av annan än den som får hemhjälp. Se dock nedan om årlig överenskommelse mellan Kommunförbundet och Försäkringsbranschens Service AB (FSAB) om ersättning för sociala förmåner och administration.

4.2 Beträffande frågan om vad som skall anses utgöra "kommunens faktiska kostnader för lämnad hemhjälp" får följande anföras: År 1968 har Landstingsförbundet, Svenska Statsförbundet och Svenska Kommunförbundet rekommenderat ett principavtal om samverkan mellan landsting och kommun beträffande hemsjukvården (bilaga till cirkulär K 5/1968 Kommunförbundet och K 9/1968 Stadsförbundet).

Principavtalet § 2 har följande lydelse:

"Landstinget förbinder sig att för den hemsjukvård, som kommunens hemsamariter lämnar sådana långvarigt sjuka, vilka enligt landstingets bestämmelser äger rätt till bidrag för denna vård, lämna kommunen ersättning enligt följande:

a) för löner samt resekostnads- och restidsersättning enligt gällande kollektivavtal för hemsamariter;

b) för hemsamariternas sociala förmåner (f n semesterlön och semesterersättning, ATP-avgifter, sjuk- och yrkesskadeförsäkring samt grupplivförsäkring); ersättningen fastställs enligt en procentsats, varom överenskommelse träffas i särskild ordning;

c) för kommunens administrationskostnader, vilka fastställs efter överenskommelse."

Mellan Landstingsförbundet och Kommunförbundet träffas årligen överenskommelse om den ersättning som landsting skall utge till primärkommun för kostnaderna för sociala förmåner och administrationskostnader.

De mellan Landstingsförbundet och Kommunförbundet träffade överenskommelserna om procentuellt påslag på löneförmånerna för hemsamariter och reglerna i övrigt i § 2, punkterna a-c, i principavtalet bör kunna tjäna som vägledning i fall av krav som kommenteras i punkt 4.1 i tillämpningsanvisningarna till förbundsrekommendationen om avgifter för hemhjälp.

Årligen träffas överenskommelse mellan Kommunförbundet och FSAB om ersättning för påslag för sociala förmåner och administration. När dessa överenskommelser varje år ändras, underrättas kommunerna härom.

5 Individuell prövning

5.1 Individuell prövning kan företas för att fastställa den avgiftsgrundande inkomsten, för att bestämma månadsavgiften eller för att medge avgiftsbefrielse. Utnyttjandet av denna möjlighet bör dock ske med restriktivitet eftersom systemet med månadsavgift också kan ses som en abonnemangavgift. Beslut om individuell prövning (t ex beslut om nedsättning av avgift eller avgiftsbefrielse) fattas enligt för kommunen gällande bestämmelser.

6 Högsta avgift

6.1 Avgiften får inte överstiga kommunens självkostnader för hemhjälpinsatserna. I praktiken innebär detta att den enskilde pensionären inte skall behöva betala mera i avgift för omsorgsinsatserna än vad de medför av kostnader för kommunen. Genom att avgiften i kolumnen för låg omsorgsnivå har maximerats till *)190 kr torde denna situation kunna uppstå endast undantagsvis. Se även socialtjänstlagen 35 § om högsta avgift för hemhjälpinsatser (SFS 1980:620).

*) I exemplet för hur taxan kan revideras för avgiftsuttag under år 1992 utgör nämnda belopp 315 kr per månad.